

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d.22 december – 12:00 uur d.d. 23 december

5.1.2e

Directie Communicatie.

Vragen? Mail naar

5.1.2e

@minvws.nl

Dit is de laatste omgevingsanalyse in het Kerstreces. Uiteraard blijft team M&A alle Covid-ontwikkelingen volgen, evenals ander relevant en belangrijk VWS-nieuws. Na het reces starten wij de omgevingsanalyses weer op.

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Nederlanders besmet met het virus Overwerkt ziekenhuispersoneel Patiënten waarvan de ziekenhuiszorg wordt uitgesteld Jeugd ggz-patiënten 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Ziekenhuizen GGZ Nederland 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Virologen en epidemiologen

Samenvatting

- Ging het afgelopen weken vooral om de vaccins en de nieuwe lockdown, 'ineens' staat de ziekenhuiszorg weer volop in de belangstelling nu zij 'hard aan de noodrem' moet trekken en alle niet-acute, planbare zorg moeten uitstellen. Media benadrukken dat het Kabinet de reguliere zorg tijdens de tweede golf niet weer wilde afschalen, wat 'jammerlijk mislukt' is, aldus commentaar van De Telegraaf.
- Media koppelen de afschaling van de reguliere zorg aan de weekcijfers van het RIVM die met ruim 83 duizend besmettingen een forse toename liet zien t.o.v. de week ervoor. Het is nog te vroeg om de effecten van de lockdown terug te zien in de cijfers, aldus media.
- Ziekenhuizen laten dinsdag direct weten zich 'overvallen' te voelen door de aankondiging van het afschalen van zorg. Verschillende ziekenhuizen laten weten dat zij vooralsnog géén zorg zullen afschalen. Andere ziekenhuizen stellen al langer niet-acute zorg te hebben afgeschaald. Het Rijnstate ziekenhuis in Arnhem roept mensen op asjeblijft niet meer te bellen – "De centrale kan er elk moment uitvliegen. Onze mensen aan de telefoon dreigen om te vallen. Niet meer bellen." Volgens Ernst Kuipers had de boodschap 'niet op een ongelukkiger moment kunnen komen', zo kort voor Kerst.
- De boodschap van Kuipers wordt geïllustreerd door verhalen vanuit het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis in Tilburg waar de chirurgen al wekenlang niets anders doen dan slechts levensreddende ingrepen. "Iederéén hier is een spoedgeval", zegt Brigitte Brabers, de planner die operatieschema's indeelt. Zo heeft vaatchirurg Marnix de Fijter (ETZ) al twee keer achter elkaar een operatie aan een vernauwde halsslagader moeten uitstellen, waardoor de patiënt dagenlang het risico halfzijdig liep verlamd te raken. "Ik vind dat waanzinnig slechte zorg", zegt De Fijter.
- In verschillende ziekenhuizen wordt gevraagd of de medewerkers hun verlof tijdens de feestdagen willen intrekken, terwijl het personeel echt 'op' is. "Je slaapt weinig, en je vraagt je af: komt hier een einde aan? Waarom houden mensen zich niet aan de coronaregels? Dat hakt er enorm in", zegt anesthesioloog Robbert Bremer (ETZ).
- Er is door huisartsen veel minder doorverwezen naar o.a. medisch specialisten, ggz-professionals en fysiotherapeuten dan normaal, meldt Zorgdomein. Het gaat om 1,7 miljoen doorverwijzingen minder dan verwacht; zo'n 12 procent van het totaal aantal doorverwijzingen. De grootste daling vond plaats in maart en april. Zorgdomein verwacht dat er de komende tijd weer een sterkere daling te zien is vanwege de verdere afschaling van de reguliere zorg.
- De GGZ ziet een 'forse' stijging van het aantal crisismeldingen bij jeugdinstanties, vooral in de Randstad, West-Brabant en het oosten van het land. Voorzitter Jacobine Geel: "We roepen alle gemeenten op om zorgprofessionals alle ruimte te bieden om de benodigde zorg te verlenen. Knellende budgetplafonds moeten er in deze noodsituatie echt vanaf, de hulp en de extra inzet van personeel vanwege de toenemende zorgzwaarte moet gefinancierd. De stijging van kinderen en jongeren die sinds corona in de problemen komt is schrikbarend en vereist directe actie."

Karakterisering

- NRC volgde tien maanden lang de woordvoerder Harald Wychgel van het RIVM.
- In AD een uitgebreid interview met 'coronaminister' De Jonge.
- In de Volkskrant een reportage over de triage-keuzes die in de operatiekamers van het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis in Tilburg moeten worden gemaakt.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtoffers

- RIVM meldt 82.340 nieuwe positieve testen in een week tijd (vorige week: 58.412, +40%). De nieuwe cijfers zijn echter vertekend door 6.000 tests van de week ervoor die door een storing pas later zijn meegeteld. Tel je dat aantal op bij de cijfers van vorige week, dan was er de afgelopen week een stijging van 20%.
- Uit RIVM-cijfers blijkt dat van de mensen die zich afgelopen week hebben getest 13,6% positief is (vorige week: 12,1%).
- Er zijn tot nu toe twee besmettingen van de nieuwe coronavariant in Nederland vastgesteld.

Identiteiten

- De 41-jarige presentator, acteur en ondernemer Johnny de Mol is besmet met het coronavirus.

Schade

- De **GGZ** ziet een 'forse' stijging van het aantal crisismeldingen bij jeugdinstanties, vooral in de Randstad, West-Brabant en het oosten van het land. Het gaat om kwetsbare kinderen in een acute crisis, zoals een ernstige depressie, acuut suiciderisico of een acute eetstoornis. De Nederlandse ggz roept de politiek op "snel in te grijpen".

Scenario's

- Volgens de **vaccinontwikkelaar Ugur Sahin** zal deze winter "nog geen daling van de torenhoge besmettingen bewerkstelligen. Het eerste effect zal pas over dik drie maanden zichtbaar zijn." Sahin voorspelt dat pas als zestig tot tachtig procent van de bevolking is gevaccineerd, aan het eind van de zomer, begin herfst, de terugkeer naar een min of meer normaal leven weer mogelijk is. "Het virus blijft de komende tien jaar onder ons. We zullen steeds opnieuw met kleinere uitbraken te maken hebben, maar zonder lockdowns."

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Media blijven vragen stellen over het gemuteerde virus. **Trouw** stelt er vier: 1) Hoe is de variant ontdekt? 2) In welke mate komt deze variant in Nederland voor? 3) De Britten sequencen veel meer. Waarom doen wij dat niet? 4) Wat betekent dit alles voor de epidemie in Nederland?
- Op de **social kanalen van VWS** komen veel vragen over vaccinatie binnen. Men vraagt zich af: Hoe worden mensen in de zorg opgeroepen voor een vaccinatie? Hoe zit het met een zzp'ers in de zorg? Wanneer worden die ingeënt en hoe ontvangen ze een uitnodiging? Er wordt gevraagd naar de bijwerkingen van het Pfizer/BioNTech-vaccin.
- Op de **social kanalen van minister De Jonge** ook vragen over vaccinatie. Men vraagt zich af: Wordt vaccinatie verplicht? Wat zijn de bijwerkingen? Is het vaccin wel veilig? Hoe gaat alles in z'n werk? Werkt de vaccinatie ook bij de nieuwe mutatie van het virus? Kan er niet eerder worden gestart met het inenten? Wat zit er in het vaccin? Ben je echt beschermd met het vaccin?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- **BioNTech** wil de houdbaarheid van zijn vaccin makkelijker maken. De resultaten worden eind januari verwacht.
- In de teststraten van de GGD'en nam de drukte toe. Het aantal afgenomen testen steeg met 8,4% tot 509.644 in de week van 14 tot 20 december, aldus het RIVM.
- **Huisartsen** hebben vanaf medio maart tot medio december ruim 1,7 miljoen verwijzingen en aanvragen naar vervolgzorg minder gedaan dan normaal. Dat is 12 procent, meldt zorgplatform ZorgDomein. Het gaat dan niet alleen om het aantal verwijzingen van huisartsen naar medisch-specialistische zorg, maar ook naar andere zorgdisciplines, zoals fysiotherapeuten, ggz-instellingen en verpleeg- en verzorgingshuizen.
- Volgens de Volkskrant kampen ziekenhuizen in het hele land met een groot tekort aan sneltesten, waardoor de zorg in ziekenhuizen in de problemen komt. Een woordvoerder van de **Dienst Testen** bevestigt de tekorten, die een gevolg zijn van 'wereldwijde schaarste'.

Mutaties van het virus

- Voor de tweede keer is in Nederland de Britse variant van het coronavirus opgedoken, en opnieuw gaat het om een besmetting in de regio Amsterdam. Tussen de twee gevallen liggen een dag of tien en ze zijn niet aan elkaar te relateren, zegt **Chantal Reusken van het RIVM**. "Daaruit kun je wel concluderen dat deze variant in Nederland circuleert. Het kan nog heel lokaal zijn, maar er is meer aan de hand dan een toevallige introductie."
- In **België** zijn aan het begin van deze maand 4 mensen besmet geraakt met de nieuwe variant van het virus. Waar de vier wonen, maakte de Belgische regering niet bekend. Wel dat de Vlaamse gemeente tegen de Nederlandse grens ligt.

Vaccinontwikkelingen

- **Servië** gaat burgers donderdag met het Pfizer/BioNTechvaccin inenten. Ouderen in verpleeghuizen komen als eerste aan de beurt. President Aleksandar Vucic hoopt dat medio januari op grote schaal kan worden gevaccineerd. De Servische autoriteiten overwegen ook Chinese en Russische vaccins in te slaan.
- **Zwitserland** is begonnen met het inenten van burgers tegen Covid-19. De vaccinatiecampagne is woensdag op meerdere plekken in het land van start gegaan. Een 90-jarige vrouw die in een verpleeghuis bij de stad Luzern woont, is volgens de regionale autoriteiten als eerste persoon ingeënt.
- Een 96-jarige Jos Hermans wordt de eerste **Belg** die het coronavaccin krijgt toegediend. Dat zal a.s. maandag plaatsvinden in het woonzorgcentrum waar Hermans woont.
- De **Amerikaanse topimmunoloog Anthony Fauci** (79 jaar) is ingeënt tegen het virus met het Moderna-vaccin. Fauci noemde zijn vaccinatie een 'symbolisch gebaar' voor de rest van het land.
- Vanaf 11 januari kunnen mensen in de regio Rotterdam gevaccineerd worden op **Rotterdam The Hague Airport**. Het vliegveld is uitgekozen als vaccinatie locatie vanwege de ruime hallen, de centrale ligging en de hoeveelheid parkeerplekken. Er wordt nog gekeken naar het verbeteren van de ov-verbinding richting de luchthaven.
- In de regio Hart voor Brabant is de vaccinatie locatie ook bekend: een **oud distributiecentrum van de Jumbo in Veghel**. Ongeveer 38.000 zorgmedewerkers uit de regio rond Tilburg, Den Bosch en Oss krijgen een uitnodiging om er vanaf 11 januari een vaccin te laten zetten. De locatie voldoet (bijna) aan alle eisen van het RIVM: brandveilig, voldoende geventileerd, goed toegankelijk voor rolstoelen, met parkeerplaatsen en te bereiken zijn met het openbaar vervoer.

Alleen dat laatste is nog niet het geval; de dichtstbijzijnde bushalte ligt op ruim een half uur lopen. "Daar worden in overleg met de gemeente voorzieningen voor getroffen", belooft de GGD. Verder voldoet het oude distributiecentrum volgens de GGD aan alle eisen. "Het is bovendien geschikt om op te schalen, zodat in de loop van volgend jaar hier ook de grote groep 18- tot 60-jarigen terecht kan voor het coronavaccin", aldus wvd. directeur PG Thérèse Claassen.

- De **GGD Utrecht** gaat de coronavaccinaties uitvoeren in het evenementencomplex Expo Houten. Als begindatum geeft de GGD 'uiterlijk 11 januari'. Volgens een woordvoerder is het de bedoeling dat alles een paar dagen daarvoor al klaar staat, zodat we dry runs kunnen houden. "We doorlopen dan het hele proces, zodat alles soepel loopt als we echt gaan beginnen." Extra personeel is daarvoor niet nodig in Utrecht. "We kunnen het aan met ons huidige personeel en de medewerkers die we nu al inhuren via uitzendbureau Unique", aldus de woordvoerder.
- In Duitsland en Spanje is een coronatest te koop die thuis kan worden afgenomen door te gorgelen met een speciale vloeistof en die later te testen. Het Luxemburgse bedrijf **Eurofins** wil ook goedkeuring om de test in Nederland te gaan verkopen, net als in Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, België en Zweden. Door patiënten zelf te laten gorgelen is het makkelijker testen en hoeven er minder zorgmedewerkers voor testen te worden ingezet, stelt het bedrijf. Volgens Eurofins werkt de test ook voor de nieuwe virusvariant. Nadat de test is afgenomen belooft het bedrijf binnen 24 uur resultaat te hebben. Eurofins stelt ook een deel van zijn laboratoriumcapaciteit beschikbaar aan Europese landen.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- **Directeur David Jongen van het Zuyderland Medisch Centrum (Sittard-Geleen en Heerlen)** zegt dat zijn ziekenhuis sinds tien dagen 'overspoeld' wordt met nieuwe coronagevallen. "We krijgen het gewoon niet meer verstouwd. We zijn echt terug in de situatie van maart en april. En het hoogtepunt wordt pas begin januari verwacht."
- **Anesthesioloog Robbert Bremer van het Elisabeth-TweeSteden ziekenhuis in Tilburg** zegt: "Wij draaien anderhalf keer zoveel diensten als normaal. Je slaapt weinig, en je vraagt je af: komt hier een einde aan? Waarom houden mensen zich niet aan de coronaregels? Dat hakt er enorm in. Het gaat maar door en door. Je voelt je machteloos omdat je zoveel factoren niet in de hand hebt. [...] Onze anesthesiemedewerkers kunnen echt wel tegen een stootje, maar ik zie ze geregeld op hun tanden bijten, tegen het huilen aan. Soms moeten ze met een psycholoog praten om te herstellen. Dan denk ik: als zij het al zo zwaar hebben, dan weet je ook hoe het gaat met de wat minder sterke mensen. Die vallen dus uit. Er zijn veel zieken hier. Niet alleen door covid. Mensen zijn gewoon uitgeput. Psychisch overbelast. Ze zijn op. Ik heb er ook last van als ik mensen weer met een betrand gezicht zie lopen na het overlijden van een patiënt. Dat raakt me."
- **GGD Utrecht** ziet dat het aantal testen al een aantal dagen oloopt. Momenteel vinden er zo'n 5.000 testen per dag plaats. "Als je door bron- en contactonderzoek in quarantaine zit, maar geen klachten hebt, mag je je op de vijfde dag laten testen zodat je misschien eerder uit quarantaine kunt. Het lijkt erop dat het ook daardoor richting de feestdagen drukker wordt", zegt woordvoerder Lydia van der Meer van de GGD Utrecht. Medewerkers van het GGD-callcentrum merken aan de telefoon dat veel mensen graag zeker willen weten dat het veilig is om samen kerst te vieren en dat sommige mensen bang zijn om anderen te besmetten en zich daarom al bij de minste klachten laten testen.
- Ook **commerciële teststraten** merken een toenemende drukte naarmate de feestdagen dichterbij komen. "Mensen komen vaker testen, we zien zelfs de laatste tijd dat ook heel veel tieners worden getest. Bij de minste verkoudheid willen ze weten waar ze aan toe zijn, zodat ze met kerst niemand besmetten", zegt Theo Rolvink van CheckCovid.nl.
- Uit cijfers van **twintig ggz-instellingen** in Nederland blijkt dat het aantal crisismeldingen bij jeugd-ggz-instellingen de laatste maanden in sommige regio's met 60% is toegenomen vergeleken met dezelfde periode vorig jaar. Vooral in de Randstad, West-Brabant en in het oosten van Nederland zijn de problemen groot. "Overall neemt de druk toe. Het systeem loopt vast", zegt een woordvoerder van de Nederlandse ggz.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffen en betrokkenen?

- Mensen bellen naar hun ziekenhuizen om te vragen of hun behandeling of afspraak nog doorgaat.
- **Patiëntenorganisatie IC Connect** en **stichting Family and patient Centered Intensive Care** sturen alle ic-afdelingen in Nederland de komende dagen een kerstkaart. Bestuurslid Dapgne Bolman zegt: "We bedanken deze mensen voor de enorme inzet en deskundige zorg voor alle ic-patiënten (Covid en niet-Covid) en hun naasten in deze bijzondere tijden."
- Ook de **beroepsvereniging voor ic-verpleegkundigen** stuurt de ic-afdelingen een kerstkaart. Vicevoorzitter Paul Rood: "Als dank voor hun inzet en om alle zorgmedewerkers extra kracht te wensen."
- Volgens de **verkeersapp Flitsmeister** gaan mensen sinds de lockdown van 14 december minder de weg op: "In de afgelopen week is het aantal afgelegde kilometers gedaald van 155,5 miljoen naar 142 miljoen", zegt woordvoerder Jorn de Vries. Maar die daling gaat aanzienlijk trager dan half maart. De Vries: "In de week erna nam dat getal destijds af van 133,5 miljoen kilometer naar 88,5 miljoen, een daling van een derde. Het lijkt er dus toch op dat mensen zich nu niet helemaal aan het advies houden om zoveel mogelijk thuis te blijven."
- Het aantal afgelegde kilometers ligt ook maar zo'n 15 procent lager dan normaal in deze week. Dat beeld herkent Arnoud Broekhuis van de **ANWB Verkeersinformatie**. "Het is in de afgelopen week zeker rustiger geworden, maar mensen gaan makkelijker de deur uit dan in maart, toen het bijna uitgestorven was."

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- In een brief aan minister Van Ark roept de **Nederlandse Vereniging voor Thoraxchirurgie (NVT)** op dat in de zestien ziekenhuizen in Nederland waar gespecialiseerde hartoperaties worden gedaan standaard twee tot drie IC-bedden vrij moeten blijven voor hartpatiënten.
- **Bestuurslid Daphne Bolman van de Patiëntenorganisatie IC Connect** wil iedereen vragen 'de regie te nemen' om besmettingen te voorkomen. "Het applaus van het voorjaar was mooi, maar nú moeten we er samen voor zorgen dat er minder besmettingen en ic-opnames zijn."
- "Met de oproep #kaartjevoorzorg, via sociale media, kan iedereen meedoen en daarmee dank en respect tonen" aan het ic-personeel, zegt **vicevoorzitter Paul Rood van de beroepsvereniging voor ic-verpleegkundigen**.
- De **Nederlandse Vereniging voor Infectieziektebestrijding** is zo bezorgd over verdere verspreiding van het coronavirus, speciaal tijdens de feestdagen, dat ze alle Nederlanders in een kerstboodschap oproepen de coronaregels toch vooral serieus te nemen. Ze wijzen op het ontvangen van maximaal twee mensen per dag en met kerst hooguit drie.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- De **Telegraaf** kopt: 'Eerste daling aantal besmettingen sinds lockdown'. Een 'schietsbedje' van ziekenhuizen lijkt voorlopig gehoord, schrijft de krant. "... al moeten we zeker niet te vroeg juichen."
- **Directeur David Jongen |Zuyderland Medisch Centrum, Sittard-Geleen en Heerlen** zegt dat de daling van het aantal besmettingen een 'kleine opsteker' is voor ziekenhuizen, met de nadruk op kleine. Hij hoopt dat de daling het gevolg is van de lockdown. "Maar voordat een daling is te zien van het aantal ziekenhuisopnames, zijn we 10 tot 14 dagen verder."
- **Viroloog Bert Niesters van het UMCG** vindt het te vroeg om conclusies te trekken na de dalende besmettingscijfers. "Liever reëel dan te optimistisch."
- **Antropologe en Red Team-lid Ginny Mooy** verbaast zich over de beperkte teruggang in mobiliteit in het verkeer. "Het lijkt erop dat de urgentie nog niet helemaal gevoeld wordt bij mensen, en die mobiliteit moet wel verder omlaag om met een geruster gevoel januari in te gaan. Tegelijkertijd zegt mobiliteit ook niet alles over het aantal besmettingen. Afstand houden blijft toch echt het devies om te voorkomen dat het met de feestdagen alsnog fout gaat. Je kunt al besmettelijk zijn voordat je symptomen krijgt. Daar zou nog meer aandacht aan besteed moeten worden. Pas dan zullen de besmettingscijfers ook omlaaggaan en kunnen er eventuele versoepelingen komen."
- **GGD GHOR** laat weten dat er geen sprake is van een piek aan 'kersttesters'. Een woordvoerder waarschuwt mensen die een commerciële test laten uitvoeren: "Je wilt je waarschijnlijk laten testen omdat je geen gevaar voor je naasten wilt zijn. Maar denk niet dat je je niet meer aan de regels hoeft te houden als je uitslag negatief is."
- Felrode mondkapjes van ziekenhuiskwaliteit met de tekst 'Houd elkaar veilig' liggen klaar om uit China overgevlogen te worden. **Lisanne Spaander, zangeres en ex-botkankerpatiënt**, nam het initiatief voor het kapje dat bedoeld is voor zo'n twee miljoen mensen met een kwetsbare gezondheid. "Dit felrode masker geeft een duidelijk signaal: Let op, houd afstand!" Ze zegt nog niets van VWS te hebben gehoord, behalve dat het op de agenda staat. "Het lijkt een beetje een herhaling van zetten dat Nederland achter de feiten aanhobbelt."

Afschalen planbare, reguliere niet-acute zorg in ziekenhuizen

- "Het was misschien wel het belangrijkste doel tijdens de tweede golf" om de reguliere zorg door te laten gaan. (**NRC**) Minister Van Ark zegt dat de situatie 'zo kort mogelijk' zal duren, maar, schrijft het NRC; "de cijfers van het RIVM geven weinig perspectief op een korte duur: de tweede golf wordt almaar hoger." Volgens de krant worden de feestdagen 'cruciaal'. "Als mensen dan meer bij elkaar komen, kan het effect van de lockdown worden gedempt of helemaal tenietgedaan worden."
- **Trouw** kopt: '83.240 meldingen in een week: niet-acute zorg 'on hold'". "Het coronavirus grijpt zo hard om zich heen dat de ziekenhuizen een deel van de reguliere zorg af moeten schalen -terwijl die koste wat kost gespaard moest blijven."
- Het **commentaar van Telegraaf** stelt dat de herhaling van zorgafschaling die het Kabinet wilde voorkomen 'jammerlijk mislukt' is. Volgens de krant is de ziekenhuiszorg na de kredietcrisis 'in een korset geduwd', waardoor er al jaren minder rek is. Het coronabeleid, dat economische belangen wegdrukt, komt van 'de regen in de drup', aldus de krant.
- Voor veel ziekenhuizen kwam het bericht van de minister als een verrassing, schijft de **Volkscrant**. Zij werden 'plots overvallen' door een 'stortvloed aan telefoontjes' van bezorgde patiënten. Volgens de krant, is het voor het eerst sinds de eerste golf dat ziekenhuizen gedwongen zijn zoveel reguliere, planbare zorg af te schalen. In een reportage schrijft de krant dat chirurgen steeds vaker met een dilemma worstelen; "Je opereert een patiënte van 20 met kanker niet, omdat een mevrouw van 80 met covid op de ic ligt. Daar is iedereen hier wel een beetje klaar mee."
- Volgens het **FD** 'overrompelde' de mededeling van minister Van Ark de ziekenhuizen.

Reacties van ziekenhuizen

- **Wim van Harten, bestuursvoorzitter van het Rijnstate ziekenhuis in Arnhem** ziet in de maatregelen de bevestiging dat er nog altijd ziekenhuizen zijn 'die nog niet de aantallen coronapatiënten halen waar ze voor ingepland staan'. Hebben zij voldoende prioriteit kunnen geven aan het opschalen van de coronazorg? Of kon dat bijvoorbeeld door het hoge ziekteverzuim niet?, vraagt Van Harten zich af. Afschalen van de reguliere zorg is, volgens Van Harten, een dilemma, want patiënten komen erdoor 'in de kou te staan'. Toch, zegt Van Harten, is de beslissing om geen reguliere zorg meer te doen een principe-uitspraak, en een oekaze om alle ziekenhuizen en zelfstandige klinieken te dwingen geen lichtere

vormen van planbare zorg meer te doen. "Maar neem iets als cataractzorg (de oogaandoening staar). Het heeft echt niet veel zin het personeel daar bij de covidzorg in te zetten. Het is allemaal niet zwart-wit", zegt hij. Ondanks de druk probeert het Rijnstate zo lang mogelijk weg te blijven van het intrekken van de verloven van het personeel in de kerstvakantie. "Als je hun verlof intrekt, kom je van de regen in de drup", zegt Van Harten.

- Volgens **woordvoerder Maurice Velthuis van het Rijnstate ziekenhuis in Arnhem** is de telefooncentrale van ziekenhuis volledig overbelast na het nieuws van minister Van Ark. "De centrale kan er elk moment uitvliegen. Onze mensen aan de telefoons dreigen om te vallen. Ik wil tegen al onze patiënten zeggen: niet meer bellen alstublieft", zegt Rijnstate-woordvoerder Maurice Velthuis. Volgens Velthuis ligt het nieuws genuanceerder dan de minister heeft verkondigd. "De poliklinische en oncologische behandelingen gaan in Rijnstate gewoon door en hetzelfde geldt voor de afspraken die de mensen hebben op onze poliklinieken. Als een geplande behandeling desondanks niet doorgaat, dan bellen wij de betreffende man of vrouw. Daarom een dringend verzoek aan iedereen om daarop te wachten." Hoeveel procent van de geplande behandelingen de komende weken niet kan doorgaan vanwege het toegenomen aantal coronabesmettingen, kan Velthuis onmogelijk zeggen. "Daarvoor is het nog te vroeg. Maar duidelijk is wel dat de druk onderhand hoog wordt. Het is zoeken naar de juiste balans." De boodschap van de minister was niet afgestemd met de ziekenhuizen, aldus Velthuis. "We zijn overvallen door dit bericht."
- Het **Albert Schweitzer Ziekenhuis in Dordrecht** zegt dat iedereen die niets hoort van het ziekenhuis gewoon kan blijven komen. "We schrappen vijf operaties, waarbij patiënten ook nog een bed bezet zouden houden. Dat is het voorlopig. Volgende week, na Kerstmis, beoordelen we de situatie opnieuw", meldt een woordvoerder.
- Het **Erasmus MC** is 'verrast' door het nieuws. Een woordvoerder zegt dat urgente zorg, die binnen zes weken gepland staat, gewoon doorgaat. "Denk aan dagbehandelingen en afspraken op poliklinieken. Ook operaties gaan door, zoals bijvoorbeeld hartoperaties en transplantaties."
- De **ziekenhuizen Franciscus Gasthuis en Vlietland** worden 'platgebeld' door patiënten. Ze vragen de mensen vooral te wachten tot het ziekenhuis wellicht contact opneemt. "Het is goed dat het signaal wordt afgegeven, maar we moeten ook oppassen dat het geen paniekvoetbal wordt", zegt een woordvoerder. "Wij hadden de planbare zorg al deels afgeschaald. Daarnaast zijn er niet veel mensen die rond de feestdagen in een ziekenhuis willen liggen. We hadden dus al een kleiner programma."
- Het **Máxima MC in Eindhoven** laat via Twitter weten: "Minister Van Ark meldde dat alle planbare reguliere ziekenhuiszorg gestaakt wordt. Daarmee worden planbare operaties en opnames bedoeld. In MMC verandert er vooralsnog niets. Polikliniekafspraken en onderzoeken gaan door zoals gepland. Als u niets van het ziekenhuis hoort, gaat uw afspraak gewoon door. U hoeft niet zelf te bellen."
- De **ziekenhuizen in Overijssel** schalen nagenoeg alle planbare reguliere ziekenhuiszorg af. Ze willen daarmee alle handen vrijmaken voor de zorg aan coronapatiënten. Zo gaan bij ziekenhuis ZGT in Almelo alleen nog de spoedzorg, acute zorg, oncologische zorg en sommige poliafspraken door. Het ziekenhuis reageert daarmee op het bericht van de minister, die vandaag meldt dat alle planbare reguliere zorg in ziekenhuizen en zelfstandige klinieken wordt gestaakt.
- Bij het **Twentse ziekenhuis ZGT** staat de telefoon dinsdag 'roodgloeiend'. Een woordvoerder van ZGT roept op om niet meer te bellen. "Als een afspraak niet doorgaat, dan bellen wij de patiënt", vertelt ze. ZGT benadrukt dat het de afgelopen weken al een fors deel van de reguliere zorg heeft afgeschaald. "Deze week is het al een stuk minder, anders krijgen we de roosters niet rond", zegt de woordvoerder. Geplande operaties worden veelal doorgeschoven. ZGT verwacht dat het niet doorgaan van de reguliere zorg nog weken standhoudt.
- De zorg in de **Zeeuwse ziekenhuizen** wordt vooralsnog niet verder afgeschaald. De Zeeuwse ziekenhuizen Adrz en ZorgSaam gaven vrijdag al aan minder operaties uit te voeren. Volgens woordvoerder René Maas van ZorgSaam is het nog niet aan de orde om extra maatregelen te nemen. Sinds gisteren worden er al minder operaties uitgevoerd in het ziekenhuis. Een aantal geplande operaties wordt uitgesteld, met uitzondering van spoed- en oncologische operaties. Ook poliklinische afspraken gaan vooralsnog door. Wel geeft Maas aan de situatie per dag te bekijken, eventuele veranderingen deze week sluit hij dan ook niet uit. Woordvoerder Ilona Wielemaker van het Adrz geeft ook aan dat er niets aan de huidige situatie verandert in het ziekenhuis in Goes. De komende weken worden er in de Zeeuwse ziekenhuizen minder operaties uitgevoerd dan normaal. Dit om de druk op zorgmedewerkers te verlichten en de zorg voor patiënten te waarborgen. Ook kan personeel dat ingeroosterd stond voor operaties die nu niet doorgaan, op een andere afdeling in het ziekenhuis worden ingezet. Wanneer een operatie, onderzoek of behandeling wordt uitgesteld, neemt het Adrz of ZorgSaam contact op met de patiënt.
- Bestuursvoorzitter Paul van der Wijk (54) van het **Wilhelmina Ziekenhuis Assen** luidt de noodklok. Als er niet gauw iets verandert, kan het zo zijn dat er patiënten moeten worden geweigerd. "We zitten al ruim in code rood." Van der Wijk wil waken voor al te grote woorden, maar de huidige coronagolf zorgt ervoor dat er maximaal moet worden opgeschaald. "En de reguliere zorg schalen we af. De spoed en semi-spoedbehandelingen kunnen we nog net aan. Op tien bedden na ligt ons ziekenhuis vol."
- Het **Groningse UMCG** staakt alle niet-acute behandelingen. Het academisch ziekenhuis had al weinig planbare behandelingen ingeroosterd, maar de operaties die kunnen worden uitgesteld, worden nu helemaal stopgezet. "Het gaat om klasse 4- en 5-operaties en behandelingen die uitgesteld kunnen worden zonder dat het kritiek is", zegt Ate van der Zee, bestuursvoorzitter van het UMCG en Acute Zorgnetwerk Noord-Nederland. "Dat zijn behandelingen zoals een heupoperatie of een lies- of littekenbreuk, waarvoor mensen op een wachtlijst staan. Het is lastig als je daarvoor langer moet wachten, maar ze worden wel uitgesteld." Voor acute planbare operaties houdt het UMCG wel capaciteit

vrij, zegt Van der Zee. "Als er bijvoorbeeld een kankerplek in de borst is ontdekt, wordt een operatie wel uitgevoerd binnen zes weken. Dat blijven we doen, anders heeft het schade voor je gezondheid."

- Dat geldt ook voor andere **Groningse ziekenhuizen**, zoals het Ommelander Ziekenhuis in Scheemda: "Alle afspraken bij onze poliklinieken gaan gewoon door. Ook spoedbehandelingen en urgente behandelingen in het ziekenhuis worden nog steeds uitgevoerd. Of sprake is van een urgente of van een niet-urgente behandeling is alleen per individuele patiënt vast te stellen." Van der Zee vindt het lastig te zeggen hoeveel operaties en behandelingen er door de maatregel worden opgeschort. "Het Martini Ziekenhuis en het UMCG hadden bepaalde operaties al afgeschaald, maar dat worden nu dus nóg meer. Best een heftige maatregel", erkent hij, al is hij blij met de maatregelen: "Want het zorgt voor duidelijkheid."
- Het bericht van minister Van Ark zorgde volgens Brabants media voor 'verwarring' in de Brabantse ziekenhuizen. Patiënten die in deze 'niet-urgente categorie' vallen (niveau vier en vijf: liesbreuken en kijkoperaties van bijv. een knie) worden namelijk al twee weken lang afgebeld. Alle acute en oncologische zorg gaat wel door. Ook afspraken op de poliklinieken en radiologie worden zoveel mogelijk voortgezet. "Er is voor patiënten die nu nog een lopende afspraak hebben staan, geen reden om deze af te zeggen", reageert **Wim Pleunis namens het ROAZ Brabant**.
- Een **woordvoerder van het Ziekenhuis Rivierenland in Tiel** reageert: "Er gaat nu niet opeens een streep door alle OK's heen. Nee, de soep wordt niet zo heet gegeten als die wordt opgediend. We hebben dan ook zeker geen belteam klaar zitten om patiënten te laten weten dat hun operatie niet doorgaat." De woordvoerder vervolgt: "Corona is niet nieuw. We hebben er in de planning van onze operaties al rekening mee gehouden dat de druk op de zorg door corona zou toenemen en daarom minder operaties ingepland. Bovendien is het in deze tijd van het jaar altijd al rustiger als het om operaties gaat." Mensen die thuis wachten op een oproep voor een operatie die planbaar is, moeten er wel rekening mee houden dat ze langer moeten wachten voordat ze aan de beurt zijn. De komende weken verwacht het ziekenhuis nog meer coronapatiënten. "Acute zorg gaat altijd door."
- Het **IJsselland Ziekenhuis in Capelle aan den IJssel** laat weten dat de reguliere zorg 'in principe' doorgaat.
- Het **Jeroen Bosch Ziekenhuis in Den Bosch** meldt dat alle patiëntafspraken op dit moment 'gewoon doorgaan'.
- **Directeur David Jongen van het Zuyderland Medisch Centrum in Sittard-Geleen en Heerlen** zegt dat alle niet-spoedeisende planbare zorg is uitgesteld. "Elk coronabed vereist meer zorg dan een gewoon ziekenhuisbed. Er zijn extra handjes nodig." Volgens Jongen is er door het vaccin hoop, "maar het is zwaar als de laatste weken de werkdruk weer zo sterk toeneemt. Het echt positieve effect van de lockdown mag nu niet lang meer op zich laten wachten", stelt hij.
- **Oncologisch kaakchirurg Andy van Veen, vicevoorzitter van de medische staf van het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis in Tilburg** zegt: "We zijn gisteren gekrompen van twaalf naar acht operatiekamers. [...] We hebben in één middag 54 operaties af moeten zeggen. De corona loopt bij iedereen over de schoenen." Het betekent dat het aantal operatie-uren sinds het begin van de crisis inmiddels ruim is gehalveerd: normaal hebben ze twintig ok's tot hun beschikking. Acht ok's is het absolute minimum, zegt Van Veen. "Maar misschien moeten we binnenkort wel terug naar zes." Door deze opmerking ontstaat er discussie over het operatieschema van het ziekenhuis. Neurochirurg Bram van der Pol reageert: "Is dat reëel? [...] Wij hebben twintig craniotomieën (operaties van onder meer hersentumoren, red.) in de pijplijn zitten. Die moeten allemaal binnen twee weken worden geopereerd. Dat kan niet stoppen." Orthopedisch chirurg Carel Diekerhof zegt: "Wij hebben vandaag voor de derde keer een rugoperatie afgezegd bij een patiënt die daar al zes maanden op wacht. Ik heb hem gisteren zelf afgebeld, want de dames van de poli durfden het niet meer. Ik had die man huilend aan de telefoon. Het is ons vak om dat te kunnen, maar ik denk wel steeds vaker: hier ben ik geen dokter voor geworden." Vaatchirurg Marnix de Fijter: "Ik heb twee keer achter elkaar een operatie aan een vernauwde halsslagader uit moeten stellen door corona. Met kunst- en vliegwerk heb ik bijna een week later kunnen regelen dat die man vandaag is geopereerd." De patiënt liep dagenlang het risico halfzijdig verlamd te raken. "Ik vind dat waanzinnig slechte zorg", zegt De Fijter.

Reacties uit het veld

- Volgens **LCPS-voorzitter Ernst Kuipers** kon dit besluit 'niet op een ongelukkiger moment komen', zo vlak voor de feestdagen waarin ook verplegend personeel graag vrij is na dit drukke jaar. "Er is reeds maanden gewerkt op een sterk verhoogd niveau, met verhoogde uitval door ziekte en vanuit een reeds langdurig opgeschaalde situatie. Maat het virus houdt hier geen rekening mee", zegt Kuipers.
- **Voorzitter van de Nederlandse Internisten Vereniging Robin Peeters** zegt: "De hele keten knelt." Coronabesmettingen zorgen niet alleen in het ziekenhuis voor gaten in de roosters, maar ook bij thuiszorgorganisaties, revalidatiecentra en zorginstellingen. "Ziekenhuispatiënten die redelijk zijn hersteld, kunnen niet zo makkelijk in een revalidatiecentrum of zorginstelling worden geplaatst. [...] Dat drukt ook op het ziekenhuis."
- **Voorzitter van de Vereniging van Artsen voor Longziekten en Tuberculose Leon van den Toorn** zegt dat in principe 20 tot 30% van de planbare zorg in een ziekenhuis uitgesteld kan worden. "We zitten nu boven de 50 procent. Dat kan misschien eventjes, maar niet zo lang." Zorgmedewerkers zitten aan hun grenzen; ze zijn zo erg toe aan vakantie, maar hebben net te horen gekregen dat het 'niet handig' is als zij een week vakantie opnemen.
- **Voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Thoraxchirurgie (NVT) Jerry Braun** zegt: "We concurreren één op één met bedden voor coronapatiënten." Coronapatiënten op de IC worden nu evenredig over Nederland verspreid, maar daarbij wordt geen rekening gehouden met het feit dat sommige ziekenhuizen een specifieke functie vervullen. Na een hartoperatie gaat een patiënt standaard naar de IC. Vanwege het aantal IC-opnames door corona moet het aantal hartoperaties worden afgeschaald. Acute hartoperaties die binnen een week moeten worden uitgevoerd gaan gewoon door, zegt Braun. Maar de zogeheten acute planbare zorg - hartoperaties die binnen zes weken moeten plaatsvinden -

kan niet allemaal worden uitgevoerd, aldus Braun. De uitspraak van LCPS-voorzitter Kuipers dat hartoperaties niet lijden, klopt volgens Braun dus niet.

- **KWF Kankerbestrijding** noemt het 'zorgelijk' dat ziekenhuizen alle niet-acute zorg moeten staken vanwege het hoge aantal coronapatiënten. "Het is hoe dan ook belangrijk dat mensen worden behandeld. Ook emotioneel kan de schade flink zijn als je hoort dat je behandeling is uitgesteld. Dat komt nog eens boven op de stress die de hele coronacrisis mensen al geeft", aldus een woordvoerder. "Niet alleen operaties maar ook chemo's en bestralingen worden stilgelegd." Welke patiënten precies moeten wachten op zorg is volgens haar afhankelijk van hoe agressief de tumor is en in welke fase van de behandeling de patiënt zit. "Dus we hopen dat de niet-acute zorg zo snel mogelijk weer hervat kan worden."
- Voor de **Patiëntenfederatie Nederland** komt het besluit om alle niet-acute zorg te stoppen "erg snel en onverwacht, als een donderslag bij heldere hemel". Directeur Dianda Veldman van de federatie begrijpt de maatregel aan de ene kant wel, want ze heeft oog voor de overbelasting van het ziekenhuispersoneel, maar "ook in crises moet je verstandig zijn", zegt ze. Het stoppen van de niet-acute, planbare zorg in ook de zelfstandige ofwel privéklinieken, die zich juist veel bezighouden met dat soort verzekerde zorg, zal volgens haar niet opleveren wat ervan verwacht wordt. "Vergelijk het met personeelsgebrek bij de NS, dan kun je ook niet alle buschauffeurs zomaar op de trein zetten", aldus Veldman. Ze vreest dat een deel van de vrijgekomen zorgcapaciteit uiteindelijk niet wordt gebruikt. "Het is een heel grote operatie die je niet zomaar even regelt. Je offert misschien dingen op zonder resultaat." Je moet nagaan wat het kost en wat het in de praktijk oplevert, zegt ze, en maken dat alles met elkaar in balans blijft. Er waren eerder dit jaar bovendien al zoveel minder verwijzingen naar gespecialiseerde zorg, dat Veldman zich bezorgd afvraagt waar het aantal op uitkomt als zelfstandige klinieken ook minder mensen opvangen. Het wordt ook een probleem voor de zorgverzekeraars, die volgens Veldman zien aankomen dat ze hun zorgplicht niet meer kunnen nakomen.
- **Elise Merlijn, bestuurder FNV Zorg en Welzijn**, vreest voor de komende feestdagen. Als het rond de jaarwisseling uit de hand loopt is het maar de vraag of er op de afdelingen Spoedeisende Hulp en Acute Zorg in ziekenhuizen voldoende personeel is om mensen te behandelen. "De mensen zijn al op, de rek is eruit. En nu personeel van andere afdelingen weer allemaal moet bijspringen voor de Covid-zorg, wordt het spannend hoe het op de Spoedeisende Hulp zal gaan. Daar kan dus waarschijnlijk niemand bijspringen als het druk wordt." Volgens Merlijn is het ziekteverzuim onder zorgpersoneel in deze maand ongekend hoog. Daar komt bij dat er maar mondesmaat verlof mag worden opgenomen, zo bleek uit een rondvraag van de vakbond onder twintig ziekenhuizen. "Wie een dag vrij is, staat op een reservelijst en moet onmiddellijk aantreden als het in het ziekenhuis over de rand loopt", aldus Merlijn. De enige oplossing is volgens de vakbond dat "iedereen zich gedraagt tijdens de jaarwisseling. Zoek incidenten niet op en blijf thuis. Denk aan een ander", benadrukt Merlijn. "Want als mensen zich rond de feestdagen niet aan de regels houden en elkaar toch opzoeken, ziet het zwaar overbelaste zorgpersoneel na de eerste week van januari misschien de derde coronagolf langskomen. En het houdt echt een keer op."

Reacties politiek

- **PVV-fractievoorzitter Geert Wilders**: "Schandalig heel veel zieke mensen kunnen nu niet meer naar het ziekenhuis omdat het kabinet NIETS heeft gedaan om opnieuw afschaling vd planbare reguliere zorg te voorkomen, en de coalitie en FVD weigeren steun te geven aan een Kamerdebat. Verschrikkelijk!"
- **PVV-Kamerlid Fleur Agema**: "De totaal verziekte communicatiecultuur van VWS. 'Waarborgen' betekent in het echt dat de planbare zorg stopt. Dit kost opnieuw mensenlevens en verlies van honderdduizenden gezonde levensjaren. Schaamteloos proberen ze er met 'waarborgen' een positieve draai aan te geven."
- **SP-fractievoorzitter Lilian Marjijnissen**: "Afschuwelijk dat het weer zo ver moet komen. Voor al die mensen die zorg nodig hebben, maar het niet krijgen. Voor de zorgverleners, die zich kapot werken. Laten we alles doen hen te steunen."
- **SP-Kamerlid Maarten Hijink**: "Niet goed dat het ministerie deze onduidelijkheid heeft veroorzaakt. De SP wil woensdag een nieuwe reactie van de minister waarin ook duidelijk wordt gemaakt dat mensen de zorg niet moeten gaan mijden."
- **GroenLinks-Kamerlid Corinne Elmeest**: "Vreselijk dat zo veel zieke mensen nu wéér lang moeten wachten op hun behandeling. De stress en onzekerheid die dit met zich meebrengt. Ook daarom is het zo ongelooflijk belangrijk dat we ons aan de maatregelen houden. Ons gedrag werkt door tot in het ziekenhuis."
- **Kamerlid Wybren van Haga**: "Onbegrijpelijk dat de reguliere zorg nu wordt afgeschaald vanwege een gebrek aan capaciteit (dankzij stupide bezuinigingen), terwijl er een COVID-19 ziekenhuisschip is aangeboden dat niet wordt ingezet. Oplossingen genoeg, maar niet voor dit kabinet. Uitermate laakbaar."

Tekort aan sneltesten in ziekenhuizen

- Volgens **David Baden, SEH-arts en aankomend voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Spoedeisende Hulp Artsen**, hebben sommige ziekenhuizen nog een voorraad kunnen aanleggen, maar zijn ze allemaal 'op rantsoen' gezet. De problemen zijn zo groot doordat de capaciteit aan isolatiekamers in alle ziekenhuizen beperkt is. Isolatie vergt bovendien veel van personeel, bijvoorbeeld vanwege het aan- en uittrekken van beschermende kleding. De schaarste stelt ziekenhuizen volgens SEH-arts Baden voor een lastige opgave. "Of je loopt het risico dat je een besmette patiënt opneemt op een gewone verpleegafdeling, of je vergroot de druk op de isolatie. Dat is allebei onwenselijk. Het leidt uiteindelijk tot vertraging, waarvan de patiënt de dupe wordt", zegt hij.
- **Manager acute zorg Arjan Lindeboom in het Dijklander Ziekenhuis (Hoorn en Purmerend)** zegt dat het 'rantsoen zich wreekt' in zijn ziekenhuis. Het aantal toegewezen sneltesten is gekoppeld aan de grootte van een ziekenhuis. "Wij krijgen per locatie 30 pcr-sneltesten per week. Dat zijn er veel te weinig. We hebben geprobeerd er meer te krijgen,

maar kregen nul op het rekest." Terugvallen op antigeensneltesten is in een ziekenhuis geen goed alternatief, zegt Lindeboom. Dat type geeft een groter risico op een fout-negatieve uitkomst. Voor de zekerheid moet dan alsnog een 'gewone' pcr-test gedaan worden, waarmee de tijdswinst van de inzet van een sneltest tenietgedaan wordt.

- Volgens **Marieke Ramaker, hoofd van de spoedeisendehulpafdeling van het Dijklander Ziekenhuis**, zadelde de schaarste het ziekenhuis op met 'enorme logistieke problemen'. Gemiddeld komen op de twee SEH-locaties van het ziekenhuis 85 patiënten per dag binnen, van wie 30 tot 40 covid-verdacht. Al die covid-verdachte patiënten moeten worden getest. En al die patiënten moeten in afwachting van de uitslag worden behandeld alsof ze corona hebben, met personeel in beschermende kleding en bij een ziekenhuisopname in een geïsoleerde kamer.
- De schaarste speelt ook in het **UMCG**: "We zetten de pcr-sneltest daarom heel selectief in, eigenlijk alleen als iemand van de spoedeisende hulp naar de intensive care gaat en we stante pede moeten weten of iemand besmet is", aldus een woordvoerder. De woordvoerder laat weten dat het UMCG een voordeel heeft, namelijk dat het een eigen laboratorium heeft, waardoor ze vijf type sneltesten achter de hand hebben en ook reguliere pcr-testen snel kunnen laten analyseren. "Dat scheelt bij ons maar anderhalf uur met de sneltest."

Mutaties van het virus

- Volgens **viroloog Marion Koopmans** weten we nog niet veel over deze variant, maar als die besmettelijkheid echt zoveel hoger is zoals nu wordt geschat, dan is dat 'zorgelijk'. Alleen het eisen van een negatieve test voor reizigers vanuit het VK houdt het gemuteerde virus niet uit Nederland, stelt Koopmans. Volgens haar is er meer nodig: "Wat ook belangrijk is, is dat mensen als ze negatief getest zijn en daarna alsnog klachten krijgen, zich opnieuw laten testen." Daarnaast moeten mensen die uit het VK komen zich, net als iedereen, goed aan de basisregels houden. "Het kabinet heeft natuurlijk niet voor niets gezegd: houd Kerst heel beperkt. Kerst kan een uitbreiding geven als te veel mensen zich niet aan die adviezen gaan houden. Dan zitten we in januari met de handen in het haar. Als mensen zich dan toch van alles permitteren, grijpt het virus zijn kans."
- **Hoogleraar coronavirologie Eric Snijder (LUMC)** stelt dat mensen 'er maar aan moeten wennen' dat het virus zich muteert. "Ik zou zeggen: het is niet anders. Virussen veranderen nu eenmaal. En het echte spel begint pas in de tweede helft van volgend jaar, als door de vaccins immuniteit opkomt en het voor virussen pas echt loont om te veranderen en zo te ontsnappen." Snijder ziet dan ook meer in een 'radar voor bijzondere situaties': een systeem dat het opmerkt als er ineens mensen anders of ernstiger ziek worden. "Je moet realistisch blijven. Het is niet te doen om alle varianten te volgen. Je wilt alleen belangrijke wijzigingen waarnemen." Er is daarnaast onderzoek nodig om na te gaan of varianten zich biologisch ook anders gedragen.

Vaccinontwikkelingen

- In een [interview met AD](#) gaat **Pfizer Nederland-directeur Marc Kaptein** in op de angsten die sommige mensen hebben over het vaccin: mogelijke bijwerkingen en gevaar voor gevaar voor zwangere vrouwen en kwetsbare mensen. Het kan volgens Kaptein 'helaas een keer gebeuren' dat iemand een allergische reactie krijgt als je miljoenen mensen een vaccin geeft. "Ons advies aan mensen die een historie hebben van ernstige overgevoeligheidsreacties: praat met je dokter. En maak samen de afweging of het voordeel van vaccineren opweegt tegen het mogelijke nadeel van een allergische reactie, iets wat overigens goed behandelbaar is." Over het gevaar voor zwangere vrouwen zegt de directeur: "Ik weet bijna 100 procent zeker dat dat niet zo is. Van de 44.000 deelnemers blijken toch 23 vrouwen in verwachting te zijn geraakt. We gaan natuurlijk goed onderzoeken hoe het met hen gaat. En ook nu het vaccineren begint, zullen er toch vrouwen zwanger worden. Met al die data kunnen we er straks wél stellige uitspraken over doen." Hetzelfde geldt voor het effect op mensen met een verminderde afweer, zegt Kaptein, en kinderen van 12 tot 16 jaar. "Die gegevens hebben we gewoon nog niet allemaal binnen. Het is niet zo dat we denken dat het voor hen gevaarlijk is."
- Ziekenhuispersoneel moet sneller worden gevaccineerd dan nu is voorzien. **De Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ) en de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU)** dringen daarop aan bij het kabinet. "De situatie in ziekenhuizen en umc's dreigt onhoudbaar te worden als langer dan nodig moet worden gewacht op vaccinatie", stellen de twee organisaties. NVZ en NFU wijzen op het toenemende ziekteverzuim onder het ziekenhuispersoneel. Ze vinden dat ook huisartsen hoger op de prioriteitenlijst moeten komen. "De NVZ en NFU vinden het onbegrijpelijk dat de Gezondheidsraad en het kabinet geen voorrang geven aan diegenen die het hardst nodig zijn om patiënten te verzorgen en de samenleving zo snel mogelijk terug naar normaal te brengen: ziekenhuisprofessionals en huisartsen". Volgens hen is ook "de samenleving als geheel gebaat bij een snellere vaccinatie van deze professionals".
- Het **College voor de Rechten van de Mens** ziet bezwaren bij het verstrekken van privileges aan mensen die zich laten inenten tegen het coronavirus. Het vreest voor schending van de privacy. Om een vaccinatiebewijs en zo extra vrijheden te krijgen, moeten mensen medische gegevens prijsgeven. Juist die gegevens genieten de hoogste bescherming onder de AVG, omdat het zulke gevoelige informatie betreft. Het College heeft nog geen officieel standpunt over extra vrijheden voor mensen die zijn gevaccineerd. [Maar] volgens ondervoorzitter Jan-Peter Loof is voor het belonen van de coronaprik 'nieuwe wetgeving nodig', "maar die neemt de bezwaren waarschijnlijk slechts gedeeltelijk weg". Loof acht het 'mogelijk' dat een wet het recht op privacy specifiek voor een vaccin laat afwijken van de AVG, maar vraagt zich af of dat houdbaar is. De AVG valt onder Europees recht en is van een hogere orde. En is de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer die uit zo'n nieuwe wet voortvloeit noodzakelijk en proportioneel? Welk doel wordt nagestreefd en is dat niet te bereiken met maatregelen die de persoonlijke levenssfeer van niet-gevaccineerden minder aantasten?